

Джерела та література

1. Australia will not ban arms sales to countries involved in Yemeni civil war | Australia news | The Guardian. URL: <https://www.theguardian.com/australia-news/2021/feb/11/australia-will-not-ban-arms-sales-to-countries-involved-in-yemeni-civil-war>
2. Biden administration freezes US arms sales to Saudi Arabia and UAE | Middle East Eye. URL: <https://www.middleeasteye.net/news/us-biden-freeze-arms-sales-saudi-arabia-uae>
3. Defense agencies of Ukraine and Saudi Arabia will cooperate in defense sphere | Cabinet of Ministers of Ukraine. URL: <https://www.kmu.gov.ua/en/news/oboronni-vidomstva-ukrayini-ta-sauidivskoyi-araviyi-spivpracyuvatimut-v-oboronnij-sferi>
4. EU Parliament calls for ban on arms sale to Saudi, UAE. URL: <https://www.aa.com.tr/en/europe/eu-parliament-calls-for-ban-on-arms-sale-to-saudi-uae/2142020>
5. Germany reduces arms sales to Saudi Arabia | Germany | News and in-depth reporting from Berlin and beyond | DW | 13.11.2019. URL: <https://www.dw.com/en/germany-reduces-arms-sales-to-saudi-arabia/a-51223414>
6. Italy blocks arms exports to Saudi Arabia and UAE | Middle East Eye. URL: <https://www.middleeasteye.net/news/saudi-arabia-uae-italy-blocks-arms-exports>
7. Saudi Arabia to build planes with Ukraine's Antonov | Reuters. URL: <https://www.reuters.com/article/us-saudi-ukraine-airplane-idUSKBN0NS1J320150507>
8. Saudi Arabia's relations with China: Functional, but not strategic. URL: <https://www.brookings.edu/articles/saudi-arabias-relations-with-china-functional-but-not-strategic/>
9. USA and France dramatically increase major arms exports; Saudi Arabia is largest arms importer, says SIPRI | SIPRI. URL: <https://www.sipri.org/media/press-release/2020/usa-and-france-dramatically-increase-major-arms-exports-saudi-arabia-largest-arms-importer-says>
10. Yemen lleva años en guerra y es el infierno en la Tierra. URL: <https://www.es.amnesty.org/actua/acciones/espana-armas-yemen-abr18/>

Сизонюк Валерія

Донецький національний університет імені Василя Стуса

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ В КОНТЕКСТІ ПИТАННЯ ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЖІНОК В ДЕРЖАВАХ АРАБСЬКОГО СВІТУ

***Анотація.** У статті досліджується вплив релігійного чинника на формування культурних стереотипів у державах Близького Сходу. Розглянута проблематика*

розмежування лінії між правами жінок та чоловіків у мусульманському світі. Стаття пояснює значення питання гендерної рівності для міжнародної арени і реакцію світової спільноти щодо статусу жінок на Сході та зображення їх у засобах масової інформації. Увага зосереджена на ісламському фемінізмі та боротьбі жінок за рівноправність.

Ключові слова: Близький Схід, ООН, ісламський фемінізм, гендерна рівність.

Abstract. The article examines the influence of religious factors on the formation of cultural stereotypes in the Middle East. The issue of distinguishing the line between the rights of women and men in the Muslim world is considered. This article explains the importance of gender equality for the international arena and the reaction of the world community to the status of women in the East and their portrayal in the media. The focus is on Islamic feminism and women's struggle for equality.

Keywords: Middle East, UN, Islamic feminism, gender equality.

Мета дослідження – проаналізувати особливості та розуміння статусу мусульманських жінок, їх прав у мусульманському суспільстві та впливової ролі, яку відіграє релігія і які наслідки це має для сприйняття країн ісламського світу на міжнародній арені.

Захист прав людини в останні роки набуває великого значення у всьому світі. Однак у більшості країн здійснюються порушення прав людини, навіть у тих, які є одними з найбільш ліберальних та демократичних.

Завданням створення універсальних стандартів прав людини є те, щоб країни-члени Організації Об'єднаних Націй реалізовували їх у межах своєї внутрішньої політики, у такий спосіб досягаючи систем, відповідальних за захист прав людини, які були створені на міжнародному рівні.

За попередні три десятиліття права жінок набули першочергового значення у країнах всього світу. У 1979 р. Генеральною Асамблеєю ООН була прийнята конвенція про Ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок [6], яка стала поворотним моментом сучасності, оскільки представляла важливе бачення рівних прав як для жінок, так і чоловіків. Конвенція забезпечує фундаментальну реалізацію та розуміння гендерної рівності: починаючи від доступу жінок до політичного, суспільного життя та усіх його можливостей, освіти, працевлаштування і, відповідно, заробітної плати та охорони здоров'я; зосереджується на репродуктивних правах, а також націлена на культуру та традиції як впливові сили формування гендерних ролей та сімейних відносин.

Однак боротьба за досягнення прав жінок та збереження своєї ідентичності в суспільстві все ще триває хоча й перебуває на ранній стадії.

Неодноразово суперечності ісламу стосовно прав людини зумовлені не їх несумісністю, а маніпуляціями, які уряди використовують для реалізації власних інтересів. Найсерйозніші конфліктні проблеми між ісламом та загальними правами людини можна узагальнити переважно у двох напрямках: статус жінок та релігійних меншин.

Навіть більше, деякі принципи шаріату дійсно не узгоджуються з міркуваннями Загальної декларації прав людини, але через це ми не можемо стверджувати, що іслам та права людини, що просуваються міжнародними законами, несумісні. Ми вважаємо, що відсутність згоди в деяких пунктах може бути переглянута для досягнення домовленостей, які дозволяють реальний захист прав людини в мусульманських та арабських країнах.

Конфлікт між правами людини, проголошеними Загальною декларацією, та шаріатом полягає в тому, що всі ці права можуть застосовуватися доти, поки вони не суперечать релігійним принципам ісламського права. Наступні статті часто називають найбільш проблемними:

Стаття 4: «Ніхто не може піддаватися рабству, рабство і торгівля рабами заборонені у всіх їхніх формах».

В ісламі рабство не обов'язково повинно бути скасовано, оскільки Коран дозволяє його існування, однак на сьогодні це не практикується.

Стаття 5: «Ніхто не може зазнавати тортур або покарання, жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження».

В межах ісламу, коли хтось не підкоряється правилам шаріату, він може бути покараний каліцтвом, камінням або батоном.

Стаття 7: «Усі рівні перед законом і мають, без різниці прав, рівний захист закону ...».

Ця стаття не збігається з правовим статусом жінок та релігійних меншин.

Стаття 16: «Чоловіки та жінки після шлюбного віку мають право, без будь-яких обмежень з причини раси, національності чи релігії, одружуватися та засновувати сім'ю, і вони будуть користуватися рівними правами щодо шлюбу, під час шлюбу та у разі розірвання шлюбу» [7].

Ісламське законодавство стосовно шлюбу забороняє шлюб між мусульманкою та чоловіком, що не мусульманин. З іншого боку, іслам допускає багатоженство в шлюбі лише для чоловіка, якому дозволено мати чотирьох дружин та наложниць, що не є законним в аналогічному випадку для жінки. Крім того, чоловіки мають право на розлучення в будь-який час, жінки цього права не мають.

Отже, статус арабських та мусульманських жінок у сучасному суспільстві став суперечливим питанням, що привертає значну увагу міжнародної спільноти та дослідників різних галузей науки.

Проблема полягає в тому, як забезпечити загальнолюдські права людини в країнах, які не хочуть усувати порушення прав людини, оскільки їхні норми походять з традицій чи культури.

Ми розглянули течії універсалізму та культурного релятивізму [3], і хоча кожна з них має свої варіанти, є дві основні позиції:

1) універсальність прав людини є дійсною, навіть якщо вона походить від західної концепції;

2) надавати більшої ваги культурним особливостям і шукати поваги до них, відкидаючи універсальність як етноцентричну позицію.

Ми вважаємо, що іслам (який розуміється як етичний, моральний та релігійний кодекс життя) є гнучким для адаптації міжнародних стандартів прав людини за умови належної інтерпретації його джерел – Корану та Сунни – оскільки основним принципом ісламу є гарантувати та захищати гідність людини.

Західні вчені, які стурбовані статусом мусульманських жінок у суспільствах, звузили фокус, увагу та знання лише в одному напрямі. Це ставлення призводить до утисків та до викривленого сприйняття.

Часто співвідносять іслам з патріархатом: що жінки в арабських та мусульманських суспільствах насправді обмежені диктатом патріархальних суспільств, де саме соціальні норми, культура та політична система формують структуру життя на користь чоловіків і надають їм більше влади, ніж жінкам. Це, отже, дозволяє чоловікам застосовувати привласнюючі та гнітючі моделі контролю над жінками. Едрієнн Річ [1] визначає термін «патріархат» як: сімейно-соціальну, ідеологічну, політичну систему, в якій чоловіки – силою, прямим тиском або через ритуальні закони та мову, звичаї, етикет, освіту та розподіл праці – визначають, яку роль жінки відіграватимуть чи не відіграватимуть.

Одним з основних факторів, що створює неоднозначність серед мусульманських жінок, є різне тлумачення їх прав щодо ісламу. Тобто жінки розділені між радикальними та нерадикальними ісламськими течіями, які в результаті своїх вірувань підтримують патріархальне суспільство і свою позицію, інтерпретуючи вчення з Корану так, що віддають перевагу чоловікам і надають їм більше влади над жінками.

Щодо міжнародних договорів про права людини, то, наприклад, майже всі арабські країни підписали Декларацію прав людини [7], але лише половина її ратифікувала. Що стосується Конвенції проти катувань 1984 р. [2], то всі арабські держави проголосували за, але лише чотири з них підписали її.

Існує нагальна потреба зробити видимі ініціативи щодо гендерної рівності жінок у мусульманському контексті, щоб їх право на права апіорі не знецінювалося помилковими уявленнями про культуру та релігію.

WEMC та Фонд розвитку ООН для жінок (UNIFEM) – в межах цієї діяльності ЮНІФЕМ [7] проводить велику кампанію на тему «Скажи „Ні насильству”», і WEMC відзначала Міжнародний день боротьби з насильством над жінками на тему «Немає виправдань для насильства проти жінок». Ці кампанії мають на меті набути громадської думки щодо стратегій мобілізації держави, суспільства та міжнародного співтовариства на відмову від культурних обґрунтувань насильства щодо жінок.

Досі розширення можливостей мусульманських жінок переважно відбувалося у віртуальному світі, і набагато складніше, що стає реальністю повсякденного життя за короткий час. Соціальні мережі дали змогу жінкам висловлювати свою думку, організовувати рухи та створювати важливі зв'язки, але зараз це необхідно для того, щоб вони трансформувались у конкретні досягнення. Інтернет має потужний соціальний та політичний потенціал, але він повинен доповнюватися змінами в ісламській культурі.

Отже, ми вважаємо, що радикальні позиції універсалізму, а також позиції культурного релятивізму можуть призвести до контрпродуктивності для суверенітету держав та захисту прав людини відповідно, тому важливо, щоб принципи прав людини отримали власні значення в межах кожної культури. На наш погляд, найбільш логічним буде досягти консенсусу щодо основної групи прав людини, яка ефективно досягає гідності та добробуту населення.

Надзвичайно важливо забезпечити, щоб захисники прав жінок та жінки, що відстоюють свої права, не мовчали. Таке мовчання могло б сприйняти помилкові

твердження про те, що права жінок та гендерна рівність є чужими та нелегітимними в мусульманському контексті, і погоджувало б використання насильства як механізму контролю над жінками. Важливіше, ніж будь-коли раніше посилити жіночий голос і підтримати їх національні стратегії з розширення можливостей особистості та колективу так, щоб сприяти демократизації зсередини. Це допоможе забезпеченню права на гендерну рівність як невід'ємне право 600 мільйонів жінок, які становлять половину мусульман у світі.

Джерела та література

1. Гонсалес-Муніс С. Ю. Мовна репрезентація гендера в поезії Едрієнн Річ. *Вісник Дніпропетровського університету*. Серія: Мовознавство. 2015. Вип. 21(2). С. 22–28.
2. Заборона катування: практика Європейського суду з прав людини. Міжнародні нормативні акти та законодавство України / за ред. А. В. Столітнього, С. В. Шмалені. Київ: Норма права, 2019. С. 24–26.
3. Колесніченко Н. М. Універсальність прав людини: сучасні підходи до проблеми. *Наукові праці. Політологія*. 2012. Вип. 178. Том. 166. С. 31–35.
4. Мунтян М. А. Политика, политическая мораль и религия: проблемы взаимоотношения. URL: <http://viperson.ru/wind.php?ID=205784>
5. Zaika A. A. Міжнародно-правові (європейські) стандарти захисту від гендерної дискримінації. *Проблеми законності*. 2018. № 143. С. 30–38.
6. Assembly, UN General. Convention on the elimination of all forms of discrimination against women. 1979. № 13.
7. Assembly, UN General. Universal declaration of human rights. UN General Assembly. 1948. 302.2. P. 14–25.
8. Sabbagh, Suha J. Sex, Lies, & Stereotypes: The Image of Arabs in American Popular Fiction. ADC Issue Paper No. 1990. № 23.
9. Vivienne, W. E. E. The WEMC Research Framework: A Guide for Interrogating Issues of Women's Empowerment. 2008.

Матвійчук Едуард

Донецький національний університет імені Василя Стуса

МІЖКОНФЕСІЙНЕ ПРОТИСТОЯННЯ В НІГЕРІЇ ТА УЧАСТЬ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Анотація. Метою цього дослідження є з'ясування перспектив вирішення конфлікту в Нігерії, ролі в ньому релігійного фактора, а також впливу міжнародних організацій на встановлення миру та порядку на території Нігерії, яка є державою, де представлені і християнство, й іслам, що не може не викликати особливої уваги. Терористи та терористичні організації, серед яких є одна з найрадикальніших на сьогоднішні — «Боко Харам», виправдовують свою діяльність приналежністю до тієї чи іншої релігійної групи своєрідним трактуванням священних писань.